

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนเงินเชื่อการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร อำเภอสามป่าดอง จังหวัดเชียงใหม่" ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีมาเป็นแนวทางในการวิจัยโดยแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ความหมายแนวคิดงานเขียนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ก. ความหมายแนวคิดงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์การเกษตร

1. ความหมายของสหกรณ์การเกษตร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2531 : 203) ได้ให้ความหมายของสหกรณ์การเกษตรไว้ว่า สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นโดยเกษตรกร มีหน้าที่ในการผลิตเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้กับเกษตรกรที่เป็นสมาชิก ซึ่งหมายความรวมถึงการดำเนินงานของสหกรณ์ในทุกรูปแบบที่เกี่ยวกับการให้สินเชื่อการเกษตร การรับฝากเงิน การจัดหาสินค้า เครื่องมือและอุปกรณ์การผลิตมาจำหน่ายแก่สมาชิก ตลอดจนการรวบรวมผลิตผลการเกษตร ออกจำหน่ายหรือแปรรูป การส่งเสริมการเกษตรและการติดตั้งเครื่องสูบน้ำ จัดระบบการส่งน้ำอำนวยความสะดวกใช้น้ำ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การเพาะปลูกของสมาชิกยิ่งขึ้นและโดยทั่วไปแล้วสหกรณ์การเกษตรมีวัตถุประสงค์คือ 1. ให้สินเชื่อ 2. จัดหาวัสดุการเกษตรและสิ่งของที่จำเป็นมาจำหน่าย 3. จัดหาตลาดจำหน่ายผลิตผลของสมาชิก 4. จัดปรับปรุงบำรุงที่ดิน 5. ส่งเสริมการเกษตร 6. ให้การศึกษาอบรมทางสหกรณ์ ในขณะที่เดียวกับสหกรณ์การเกษตรได้กำหนดคุณสมบัติของสมาชิกไว้ว่า 1. เป็นเกษตรกร บรรลุนิติภาวะและมีสัญชาติไทย 2. เป็นผู้มีชื่อสัตย์สุจริต มีชื่อเสียงดี ชยันต์เข้มแข็งในการประกอบอาชีพและรู้จักประหยัด 3. ตั้งบ้านเรือนและดำเนินงานเกษตรกรรมส่วนใหญ่อยู่ภายในท้องที่ดำเนินงานของสหกรณ์มาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 1 ปี 4. ทำการเกษตรในที่ดินขนาดพอสมควรและมีรายได้พอสมควร 5. ไม่เป็นคนทุพพลภาพ วิกจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ 6. ไม่เป็นผู้เคยถูกให้ออกจากสหกรณ์ใด ๆ โดยมีความผิด ถ้าถูกออกต้องพ้นกำหนด 2 ปี นับแต่วันที่ถูกให้ออก 7. ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือมีหนี้สินล้นพ้นตัว

ประดิษฐ์ (2521:4) ได้ให้ความหมายของสหกรณ์การเกษตรไว้ว่า เป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งและดำเนินการโดยสมาชิกเกษตรกรในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ หรือ อำเภอหนึ่ง ๆ ภายใต้การแนะนำและส่งเสริมของสหกรณ์จังหวัดและสหกรณ์อำเภอ มีคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์เป็นผู้บริหารและดำเนินงาน โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนา และส่งเสริมการประกอบอาชีพของสมาชิกเกษตรกรให้เกิดผลดี ทั้งในด้านการผลิตและด้านการตลาด และเพื่อยกมาตรฐานความเป็นอยู่ของสมาชิกเกษตรกรให้สูงขึ้น และมีหน้าที่สำคัญได้แก่ 1. จัดหาเงินทุนให้สมาชิกได้กู้ยืมไปลงทุนและประกอบอาชีพ 2. จัดหาปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช อาหารสัตว์และเครื่องมือ อุปกรณ์การผลิตมาจำหน่ายในราคาถูกลง 3. รวบรวมผลผลิตของสมาชิกออกจำหน่ายหรือแปรรูปให้ได้ราคาดี 4. ให้การศึกษาอบรมด้านอาชีพและการพัฒนาตัวเองแก่สมาชิก

2. การดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร

ทองโรจน์ (2521:182-186) กล่าวว่า ในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรหรือธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร ประกอบด้วย ธุรกิจเครดิต (สินเชื่อ) ธุรกิจการซื้อ ธุรกิจการขาย ธุรกิจบำรุงที่ดิน การส่งเสริมการเกษตร การให้การอบรม ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ธุรกิจเครดิตหรือธุรกิจสินเชื่อ คือการที่สหกรณ์ให้สมาชิกของสหกรณ์มีสิทธิ์ในการกู้เงินจากสหกรณ์เพื่อไปใช้ประกอบการผลิตทางการเกษตร

2. ธุรกิจการซื้อ เป็นธุรกิจที่สหกรณ์จัดหาวัสดุการเกษตรและสินค้าที่จำเป็นมาจำหน่ายให้แก่สมาชิกสิ่งของที่สหกรณ์จัดหามาจำหน่ายได้แก่ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช รถไถ พันธ์ข้าวเปลือก ข้าวสาร และสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เป็นต้น แต่สินค้าที่สหกรณ์จัดหามาจำหน่ายค่อนข้างจะเป็นสิ่งจำเป็นกว่าสินค้าอื่นคือปุ๋ย

3. ธุรกิจการขาย คือ ธุรกิจที่สหกรณ์รวบรวมหรือรับซื้อผลผลิตการเกษตรจากสมาชิกและจัดจำหน่ายออกสู่ตลาดผลผลิตทาง เกษตรที่สหกรณ์จำหน่ายออกสู่ตลาดอาจอยู่ในรูปของผลผลิตเต็ม หรือแปรรูปแล้วก็ได้ผลผลิตที่สหกรณ์รับซื้อ หรือรวบรวมจากสมาชิกส่วนใหญ่คือ ข้าว รองลงมาได้แก่ ข้าวโพด อ้อย

4. ธุรกิจบำรุงที่ดิน เพื่อประโยชน์แก่สมาชิก สหกรณ์จะติดตั้งเครื่องสูบน้ำหรือสร้างทำนบเหมืองฝาย ตลอดจนการวัดระบบการส่งน้ำและการระบายน้ำ เพื่อให้การใช้น้ำเกิดประโยชน์แก่การเพาะปลูกของสมาชิกอย่างทั่วถึง โดยสหกรณ์เก็บเงินค่าบริการจากสมาชิกตามสมควรเพื่อทดแทนเงินที่สหกรณ์ได้ลงทุนไป

5. การส่งเสริมการเกษตร เป็นธุรกิจอย่างหนึ่งของสหกรณ์การเกษตรที่จะ จัดหาเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เพื่อให้ความรู้ คำแนะนำแก่เกษตรกรในการประกอบการผลิต ส่งเสริมแนะนำพืชพันธุ์ใหม่ ๆ ให้แก่เกษตรกร ตลอดจนการแนะนำให้เกษตรกร ประกอบ อาชีพอื่นนอกเหนือจากอาชีพหลัก เช่น เลี้ยงสัตว์ ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เป็นต้น เพื่อเพิ่ม รายได้ให้กับครัวเรือน

6. การให้การศึกษาอบรม เป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งของสหกรณ์ การให้การศึกษาอบรมอย่างสม่ำเสมอแก่สมาชิก กรรมการ ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ของสหกรณ์ ช่วยให้ทราบถึงอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบของตนตามหลักและวิธีการของสหกรณ์ช่วยให้ ภารกิจสหกรณ์เป็นไปได้อย่างดี

จะเห็นได้ว่าธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรนั้น ธุรกิจเครดิตหรือธุรกิจสินเชื่อ เป็นธุรกิจที่มีความสำคัญที่สุด เนื่องจากการใช้สินเชื่อเกษตรเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาการ เกษตรสามารถทำให้เกษตรกรมีเงินทุนที่จะซื้อปัจจัยการผลิต เพื่อเพิ่มผลผลิตและขยายการ ผลิตในไร่นาของตน อาทิ เช่น ซื้อเครื่องมือทางการเกษตรหรือเครื่องทุ่นแรงที่เหมาะสม และทันสมัยเพื่อปรับปรุงเทคโนโลยีในการผลิตเมล็ดพันธุ์ หรือ พันธุ์สัตว์ใหม่ ๆ ปุ๋ย ยามา แผลง ยาปราบศัตรูพืช เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ตลอดจนให้สินเชื่อการเกษตรเป็น เงินลงทุนในการสร้าง โรงเรือน การปรับปรุงพัฒนาที่ดิน หรือซื้อที่ดินเพื่อประกอบอาชีพใน การเกษตร ทำให้เกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเป็นรากฐานที่ต่อการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศ ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าสินเชื่อเกษตรหรือเงินทุนเป็นปัจจัยการผลิตที่ สำคัญอย่างหนึ่งนอกจากที่ดิน แรงงาน และปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ที่เกษตรกรจำเป็นต้องใช้ ในการประกอบการผลิต ถ้าเกษตรกรขาดแคลนเงินทุนก็จะทำให้เกษตรกรเสียโอกาสที่จะ ลงทุนในภาวะที่สอดคล้องกันกับระยะเวลาและความต้องการสินค้าทางการเกษตร ซึ่ง เป็นปัจจัยการผลิตพื้นฐานที่สำคัญของโรงงานอุตสาหกรรม และเป็นสินค้าเพื่อการบริโภค ในท้องตลาด นอกจากนี้ยังทำให้เกษตรกรไม่สามารถที่จะนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ ในการผลิตได้นั้นคือ ทำให้การแก้ไขปัญหาคาความยากจนของเกษตรกรไม่สัมฤทธิ์ผลโอกาสที่ เกษตรกรจะสามารถนำเทคนิคการผลิตใหม่ ๆ มาใช้ขึ้นอยู่กับสินเชื่อการเกษตรเพราะ การรใช้เทคนิคการผลิตใหม่ ๆ ต้องใช้เงินทุนจำนวนมากพอสมควรและสินเชื่อการเกษตร ไม่เพียงแต่ช่วยขจัดปัญหาการขาดเงินทุนการเกษตรเท่านั้น แต่ยังช่วยเป็นแรงกระตุ้น ให้เกษตรกรสามารถเอาเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต และเพิ่ม รายได้ให้แก่เกษตรกรอีกด้วย

ทวิศักดิ์ (2527:39-40) สหกรณ์การเกษตรนอกจากจะพัฒนาปรับปรุง โครงสร้างให้เหมาะสมยิ่งขึ้นแล้ว การดำเนินงานและสถานะการเงิน โดยทั่วไปที่ได้ขยายตัวเจริญก้าวหน้ามาโดยลำดับ อัตราการเพิ่มเฉลี่ย 5 ปี (2522-2526) ของจำนวนสหกรณ์ ร้อยละ 3.89 จำนวนสมาชิกร้อยละ 5.03 สินทรัพย์หรือทุนดำเนินงานทั้งสิ้น ร้อยละ 11.76 รายได้ร้อยละ 24.80 และกำไรสุทธิร้อยละ 10.40 ซึ่งเป็นอัตราที่เพิ่มไม่สูงนัก แต่ก็มี การขยายตัวเพิ่มขึ้นทุกด้าน การให้เงินกู้แก่สมาชิกมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยระยะ 5 ปี ร้อยละ 9.06 อัตราเพิ่มปี 2525 จากปี 2524 ร้อยละ 13.08 ซึ่งแสดงถึงความสามารถ ในการให้เงินกู้ที่มีแนวโน้มสูงขึ้น

นโยบายเศรษฐกิจการเกษตรของประเทศไทย (2522) ชี้ว่านโยบาย ลินเชื่อที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ การจัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) เมื่อ พ.ศ. 2509 จัดตั้งขึ้นมาเพื่อให้บริการด้านสินเชื่อแก่สหกรณ์การเกษตรและแก่เกษตรกร โดยตรง ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มอบให้ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อแก่เกษตรกร โดย กำหนดจากปริมาณเงินฝากทั้งหมดของแต่ละธนาคารจากมาตรการนี้ ทำให้ปริมาณสินเชื่อ ของธนาคารเพิ่มจาก 442.6 ล้านบาท ในปี 2517 เป็น 3,904.4 ล้านบาทใน พ.ศ. 2518

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535) นโยบายการ ฝึกอบรมความรู้ด้านการบริหารและการจัดการทั้งด้านการผลิต การพัฒนาคุณภาพสินค้า และการตลาดรวมทั้งการสนับสนุนด้านสินเชื่อแก่เกษตรกร ผู้นำกลุ่มเกษตรกรและผู้บริหาร สหกรณ์การเกษตร และศึกษาทดลองใช้ระบบการประกันพืชผลเกษตรและปศุสัตว์เชื่อมโยง กับสินเชื่อการเกษตร เพื่อให้ทุกฝ่ายรับภาระและผลประโยชน์จากการดำเนินงานร่วมกัน

3. อุปสรรคและปัญหาของการชำระหนี้ของสหกรณ์

สุรศักดิ์ (2521 : 1) กล่าวว่า สหกรณ์การเกษตรวางนโยบายหรือมีวัตถุประสงค์ เน้นหนักทางด้านการให้เงินกู้แก่สมาชิกเป็นวัตถุประสงค์หลัก แต่อุปสรรคและปัญหา หลายประการทำให้หนี้สินระหว่างสมาชิกกับสหกรณ์มีความเคลื่อนไหวน้อย หรืออีกนัยหนึ่ง ความสามารถในการเรียกเก็บชำระหนี้จากสมาชิกมีน้อยมาก อันเนื่องมาจากสาเหตุ

1. การควบคุมและติดตามหนี้สินของสหกรณ์ไม่มีประสิทธิภาพ
2. การเพาะปลูกไม่ได้ผล เนื่องจากประสบภัยธรรมชาติ
3. ระบบตลาดสินเชื่อการเกษตรของเกษตรกรไม่มีเสถียรภาพ

เกรียงศักดิ์ (2531:53) ได้ศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการเข้าไม่ มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสหกรณ์ ผลปรากฏว่าการคาดหวัง และการได้รับประโยชน์ จากสหกรณ์ก่อนเข้าเป็นสมาชิกร้อยละ 93.1 คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากการกู้ยืมร้อยละ

66.3 คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากการซื้อสินค้าของเกษตรกรร้อยละ 50 คาดว่าจะได้รับนำชลประทานสหกรณ์ จะเห็นได้ว่าสิ่งที่คาดหวังว่าจะได้รับประโยชน์จากสหกรณ์ก่อนการเข้าเป็นสมาชิกเป็นอันดับแรกก็คือ การกู้ยืม

Andrew (1976 : 33-34) ได้ศึกษาถึงปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไชปรีส จากการศึกษาพบว่า ความสำเร็จในส่วนที่เกี่ยวกับสมาชิกได้แก่ 1 ความจงรักภักดีของสหกรณ์ 2. การรับทราบและหน้าที่ของตนเอง 3. ความพร้อมของเงินทุนและสินเชื่อ ถ้าได้รับสินเชื่อพอเพียงทำให้สมาชิกมีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าที่มารับซื้อผลผลิตทางการเกษตร 4. การเลื่อนการจ่ายเงินให้น้อยที่สุดเมื่อสมาชิกส่งมอบสินเชื่อให้กับสหกรณ์ 5. ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ 95% ของสมาชิกอ่านออกเขียนได้ จึงไม่มีปัญหาในการติดต่อกับสมาชิกและการอบรม

ข. ความหมายแนวคิดงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อเกษตร

1. ความหมายของสินเชื่อเกษตร

สินเชื่อหรือเงินกู้หรือเครดิต (credit) นั้น สุนี (2520 : 1-3) ได้รวบรวมไว้ว่า "Credit" เป็นคำที่มาจากภาษาละติน "Credutum" ซึ่งแปลว่า "totrust" ตามความหมายของ "เครดิต" จึงเป็นที่เข้าใจของบุคคลทั่วไปว่า "ความสามารถในการกู้ยืมเงินของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอีกคนหนึ่ง โดยมีสัญญาหรือเงื่อนไขที่จะชำระเงินนั้นในอนาคต" ซึ่งในการกู้ยืมมีทั้งด้านส่วนตัวและในวงการธุรกิจ สำหรับวงการธุรกิจจะกินความหมายรวมไปถึงการนำสินค้าหรือการใช้บริการก่อนและชำระเงินในอนาคตด้วยในแง่ของนักบัญชี สินเชื่อ (เครดิต) จะหมายถึง การลงบัญชีในสมุดแยกประเภทในด้านหนี้สินแสดงเป็นฐานะเจ้าหนี้ของธุรกิจ ส่วนในด้านการเงิน หมายถึง จำนวนเงินกู้หรือจำนวนเงินที่ยังค้างชำระแก่เจ้าหนี้

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2523) ได้ให้ความหมายของสินเชื่อการเกษตรไว้ว่า เป็นการกู้ยืมและให้เครดิตแก่เกษตรกรผู้ประกอบการกิจกรรม การประมง และการเลี้ยงสัตว์ โดยกำหนดให้ผู้ที่ได้รับสินเชื่อคือ เกษตรกรทั้งที่เป็นเอกชนหรือนิติบุคคล กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์ที่มีสมาชิกทั้งหมดเป็นเกษตรกร

ประเสริฐ (2527 : 134) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับเครดิต หรือสินเชื่อว่ามีความหมายเช่นเดียวกับการกู้ยืม ซึ่งทางการเงินก็มักใช้สองคำนี้พร้อม ๆ กันเสมอแล้วแต่ใครจะชอบใช้คำไหนมากกว่ากัน แต่คำว่าเครดิตดูจะเป็นวิชาการที่สั้นและง่ายในการใช้

มากกว่า อย่างเช่น จะใช้คำว่า "การใช้เงินทุนกู้ยืม" ก็มีนิยมใช้คำว่า "การใช้สินเชื่อ" ซึ่งดูออกจะสะดวกและเน้นวิชาการมากกว่าสินเชื่อการเกษตรหรือสินเชื่อเพื่อการเกษตร

จรรยาบรรณ (2527 : 280-281) ได้ให้ความหมายของสินเชื่อการเกษตรว่า หมายถึง "อำนาจที่กลีกรมีอยู่ในวันที่จะได้มาซึ่งสิ่งของเงินทุน (จากการกู้ยืม) ไปใช้ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร" โดยการได้มาซึ่งสิ่งของและเงินทุนดังกล่าวจะต้องประกอบด้วย "คำมั่นสัญญาว่าจะชำระคืนทันทีที่ต้องการ หรือในอนาคตที่กำหนดแน่นอน" ดังนั้น คำว่า สินเชื่อการเกษตรจึงสามารถทำความเข้าใจง่าย ๆ คือเป็นเงินกู้เพื่อประกอบอาชีพทางการเกษตรซึ่งเป็นเงินกู้ที่มีความเชื่อถือและการออมเป็นที่ตั้ง

กลุ่มพัฒนาสินเชื่อการเกษตรของประเทศไทย (2523 : 12-16) ได้ให้ความหมายของ "สินเชื่อการเกษตร" ว่าหมายถึง "การให้กู้ยืมและเครดิตแก่เกษตรกรผู้ประกอบการกลีกรวม การประมง และการเลี้ยงสัตว์ โดยกำหนดให้ผู้ที่ได้รับสินเชื่อคือเกษตรกรทั้งที่เป็นเอกชนและนิติบุคคล กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์ที่มีสมาชิกทั้งหมดเป็นเกษตรกร" จากความหมายดังกล่าวต่อมาได้ขยายความเพิ่มเติม โดยให้สินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ มีลักษณะครบวงจร กลุ่มพัฒนาสินเชื่อการเกษตรของประเทศไทย ได้อ้างถึงความหมายของสินเชื่อการเกษตรตามพระราชบัญญัติ ธกส. (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร) พ.ศ. 2509 ดังนี้ สินเชื่อการเกษตรในมาตรา 9 และ 10 ของหมวด 2 ของพระราชบัญญัติ ธกส. พ.ศ. 2509 ว่าด้วยวัตถุประสงค์ได้กำหนดให้ธนาคารให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อส่งเสริมอาชีพ หรือดำเนินงานของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์การเกษตรในการจัดให้สินเชื่อตามวัตถุประสงค์ของธนาคารการให้สินเชื่อการเกษตรนั้น หมายถึง การให้กู้ยืมที่เป็นตัวเงินไม่ครอบคลุมถึงปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากลักษณะการดำเนินงานของสถาบันการเงินในประเทศไทย มิได้เป็นผู้ "สต็อก" ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ในกรณีที่เกษตรกรได้รับปัจจัยการผลิตบางอย่าง เช่น ปุ๋ย ยากำจัดศัตรูพืช ไปจากสถาบันเกษตรกรนั้น สถาบันเกษตรกรอาจได้รับสินเชื่อเป็นตัวเงินไปแล้วจากสถาบันการเงิน อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ สินเชื่อการเกษตรได้รับการพิจารณาเน้นในแง่มูลค่าสำคัญอยู่ด้านหนึ่งคือเป็น "สินเชื่อเพื่อการผลิต" สถาบันการเงินมักจะไมพิจารณาให้ "สินเชื่อการบริโภค" แก่เกษตรกร แต่ในความเป็นจริงนั้นเกษตรกรจะใช้สินเชื่อที่ได้รับไปพร้อม ๆ กันทั้ง 2 แบบ

2. ความสำคัญของสินเชื่อเกษตร

สนธิ (2520) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสินเชื่อ (Credit) ว่าแยกออกเป็น 3 ประการ ดังนี้ 1. เครดิตหรือสินค้าทางการค้า ได้แก่ การซื้อขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ หรือการขยายเครดิตในทางการค้า การให้กู้ยืม คือ การให้บริการทางเครดิต 2. ฐานะทางเครดิต หมายถึง การยอมรับในการที่จะให้มีการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อและมีการให้ข้อสัญญาจะชำระเงินในอนาคตถ้าหากลูกค้าเป็นผู้มีคุณสมบัติ เป็นที่น่าเชื่อถือถนัดนั้นแสดงว่า ฐานะทางเครดิตของลูกค้าดี 3. การใช้เครื่องมือทางเครดิต ได้แก่ ตราสารหรือเอกสาร เพื่อเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ทั้ง 3 ประการ มีความเกี่ยวข้องกันอยู่ตลอดเวลา ผู้ซื้อต้องการจะซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อ จะต้องติดต่อผู้ขายซึ่งผู้ขายจะต้องทราบฐานะทางเครดิตของลูกค้า เพื่อการตัดสินใจจะให้ซื้อเป็นเงินเชื่อหรือไม่ ซึ่งการเสี่ยงภัยจะมีมากหรือน้อยก็แล้วแต่คุณสมบัติทางเครดิตของลูกค้า ดังนั้นเพื่อความปลอดภัยก็จำเป็นจะต้องมีเอกสารหลักฐาน เพื่อเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ด้วย อีกทั้งได้แบ่งลักษณะของเครดิตที่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สถานที่ และความเชื่อถือนั้นของชุมชนแต่ละแห่งออกเป็น 4 ลักษณะคือ 1. ลักษณะของเครดิตในแง่ของการเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยน 2. ลักษณะของเครดิต ในแง่ของการบริหาร 3. ลักษณะของเครดิตในแง่ของเศรษฐศาสตร์ 4. ลักษณะของเครดิต ในแง่ของความรับผิดชอบต่อสังคม

ส่วนที่ 2 ผลงานวิจัยและงานเขียนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนสินเชื่อเกษตร

วงเงินกู้

การทำการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตต่อไร่สูง และมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง ใช้เงินทุน ในจำนวนที่มากพอ เพราะถ้าปริมาณเงินทุนมีน้อย ก็จะทำให้เกษตรกรต้องหาแหล่งเงินทุนหลาย ๆ แห่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินทุนที่เพียงพอในการประกอบการผลิตทำให้เกษตรกรมีปัญหาในการชำระคืนเงินกู้ให้กับสหกรณ์ ดังนั้นสหกรณ์ควรมีมาตรการในการเพิ่มวงเงินกู้ให้สูงขึ้น เพื่อให้พอเพียงกับความต้องการของสมาชิก

ทองโรจน์ (2521) ชี้ว่า การให้สินเชื่อแก่สมาชิกเฉลี่ย 3 ปี สหกรณ์ให้สินเชื่อเป็นเงินสหกรณ์ละ 1,280,323 บาท ซึ่งปริมาณเงินกู้ที่สหกรณ์แต่ละแห่งให้กู้มี

แนวโน้มสูงเพิ่มขึ้นทุกปี กล่าวคือ เพิ่มจากสหกรณ์ละ 866,114 บาท ในปี พ.ศ. 2515 เป็น 1,919,137 บาท ในปี พ.ศ. 2517 ซึ่งเพิ่มขึ้นถึง 2.2 เท่า ในช่วงระยะเวลาเพียง 3 ปี เมื่อเฉลี่ยจำนวนเงินที่สมาชิกสหกรณ์ได้รับในช่วงระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2515-2517) ได้รับเพียงคนละ 2,427.67 บาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่ต่ำมาก เพราะเกษตรกรแต่ละรายต้องการเงินกู้ระยะสั้นระหว่าง 3,000-8,000 บาทต่อปี ซึ่งจำนวนเงินที่เกษตรกรได้รับยังห่างไกลจากความต้องการอีกมาก

กลุ่มพัฒนาสินเชื่อการเกษตรประเทศไทย (2523) จัดแบ่งประเภทของสินเชื่อการเกษตร โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายของการให้ และความต้องการเป็นเกณฑ์ซึ่งสามารถแยกได้ดังนี้

1. ตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ สินเชื่อเพื่อการผลิต เพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์
2. ตามระยะเวลา ได้แก่ สินเชื่อระยะสั้น ระยะปานกลาง และ ระยะยาว
3. ประเภทลูกหนี้ ได้แก่ สินเชื่อรายบุคคล ประเภทกลุ่มและประเภทสถาบันการเกษตร
4. ประเภทกิจกรรม ได้แก่ สินเชื่อที่ใช้ในการเกษตร

ในการแบ่งประเภทสินเชื่อออกเป็นระยะสั้น ปานกลาง และยาวนั้น พิชิต (2530) กล่าวว่า เป็นการพิจารณาตามวงเงินกู้และระยะเวลาในการชำระหนี้คืนนั่นเอง เทียนชัย (2534) ทำการศึกษาปัญหาการชำระคืนสินเชื่อการเกษตรของเกษตรกรอำเภอกำแพงแสน พบว่าความคาดหวังในการชำระเงินกู้ของเกษตรกรที่มีปัญหาค้างชำระ ไม่มีความสัมพันธ์กับวงเงินกู้ ขนาดของกิจการฟาร์ม ปริมาณหนี้สิน ความเต็มใจในการชำระหนี้ แต่มีความสัมพันธ์กับการใช้เงินที่ได้จากการประกอบการในทุกด้าน

สุวัฒน์ (2529) ศึกษาเรื่องการจัดการธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ พบว่า ปี 2524-2529 เงินทุนให้สมาชิกกู้มาจาก ธกส. เป็นส่วนใหญ่ และเงินฝากของสมาชิก รองลงมาการให้สินเชื่อแก่สมาชิกเป็นระยะปานกลางมากกว่าระยะสั้น โดยมีสินเชื่อเฉลี่ยต่อสัญญาในปี 2528-2529 ประเภทระยะสั้นเท่ากับ 6,224 บาท ประเภทปานกลางเท่ากับ 16,190 บาท และการชำระหนี้เงินต้นของสมาชิกมีแนวโน้มลดต่ำลงในปี 2528-2529 ชำระหนี้เพียงร้อยละ 20.57

ขนาดของฟาร์ม

การทำฟาร์มของเกษตรกรมีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ขึ้นกับความสามารถของเกษตรกรในการจัดการให้ได้มาซึ่งผลผลิตต่อไร่สูง การใช้สินเชื่อก็แตกต่างกันไปตามขนาดของฟาร์มที่ดำเนินการนั้น และเกษตรกรที่มีฟาร์มขนาดใหญ่มักต้องการสินเชื่อในปริมาณที่มากเพื่อให้พอเพียงกับการทำฟาร์ม จึงมักจะมีปัญหาในการชำระคืนเงินกู้เสมอ

ปราณี (2523) ได้ศึกษาเรื่องวิเคราะห์การก่อหนี้สินของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปี 2518-2519 พบว่า ขนาดของฟาร์มมีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินและนำไปใช้ในการผลิตของเกษตรกรที่กู้จากสถาบันการเงินมากที่สุด ปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมา ได้แก่ สินทรัพย์ ครัวเรือน ประสิทธิภาพของฟาร์ม และรายได้ฟาร์ม ตามลำดับ และ สุพันธ์ (2529) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรพรานกระต่าย พบว่าขนาดฟาร์มเป็นตัวแปรที่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์สินเชื่อการเกษตรได้ดีที่สุด

ปริมาณหนี้สิน

การกู้ยืมเงินของสมาชิกสหกรณ์บางรายนั้น ได้ปริมาณเงินกู้ที่ไม่พอเพียงในการดำเนินกิจการฟาร์มทำให้ต้องกู้ยืมเงินจากแหล่งต่าง ๆ มากมาย ทำให้มีหนี้สินมากและยากแก่การชำระคืน

ธงชัย (2521) กล่าวว่า สาเหตุของการนำเอาระบบสหกรณ์เข้ามาใช้ในเมืองไทย เพื่อช่วยปลดเปลื้องหนี้สินของชาวนาอันจะทำให้สถานะของชาวนาในชนบทดีขึ้น เพราะประมาณ 80% ของเกษตรกรต้องกู้ยืมเงินทุนจากญาติ และเพื่อนบ้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งพ่อค้า หรือคหบดีในท้องถิ่น โดยเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูง พ่อค้ายกทุนบางรายใช้วิธีการตกเขี้ยวหรือให้ซื้อเชื้อเพลิงของเครื่องใช้เพื่อการผลิตและการบริโภคแก่ชาวนา วิธีดังกล่าวชาวนาต้องตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบตลอดมา หากมีการทำนาเสียหายติดต่อกัน ก็ไม่สามารถที่จะชำระหนี้ได้ ในที่สุดก็ต้องโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินของตนเองให้แก่เจ้าหนี้ไปแล้วตนเองก็กลายเป็นผู้เช่า หรือปราศจากแหล่งทำมาหากิน ภาระหนี้สินก็ก่อเพิ่มขึ้นอีกเรื่อย ๆ

ทองโรจน์ (2521) มีเกษตรกรจำนวนมากที่มีภาระที่ต้องเผชิญอยู่กับหนี้สิน โดยที่ไม่สามารถปลดเปลื้องได้โดยง่าย ก่อให้เกิดความวิตกกังวลและท้อถอย มีปัญหาในการดำเนินอาชีพเป็นอย่างมาก

จากการศึกษาของ สุเนตรา (2525) พบว่า คริวเรือนในชนบทมีหนี้สินกว่า ร้อยละ 50 ของคริวเรือนที่ทำการสำรวจ โดยมีหนี้เฉลี่ยคริวเรือนละ 10,255 บาท ในจำนวนนี้เป็นสินเชื่อจากนอกสถาบันการเงินร้อยละ 58 และสินเชื่อของสถาบันการเงิน ร้อยละ 42

คณะกรรมการกิจการเกษตรและสหกรณ์ (2523) กล่าวว่า หนี้สินของเกษตรกร จากการสำรวจทางสถิติของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรประมาณ ปี 2525/26 มีจำนวน เกษตรกรเป็นหนี้ร้อยละ 28 ของจำนวนคริวเรือนทั้งหมด และมีขนาดหนี้เฉลี่ยคริวเรือนละ 10,537 ซึ่งได้แก่ เกษตรกรในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และ ภาคใต้ ตามลำดับ

วิรัช (2515) ศึกษาเรื่องสินเชื่อการเกษตรระยะยาว และอัตราดอกเบี้ย พบว่า ภาระหนี้สินของเกษตรกรโดยเฉพาะในตลาดภาคกลางร้อยละ 22 ของเกษตรกร ทั้งหมด ในภาคกลางมีหนี้สินน้อยกว่า 1,000 บาท และร้อยละ 44 ของเกษตรกรทั้งหมด ในภาคกลางมีหนี้สินมากกว่า 5,000 บาท

กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร (2526) ได้ศึกษาภาวะหนี้สินของเกษตรกรมี การเพาะปลูก 2523/24 ปรากฏว่าจำนวนเงินที่เกษตรกรกู้ยืมระหว่างปีเฉลี่ย 4,360.63 บาทต่อคริวเรือนนั้น สูงกว่าปีเพาะปลูก 2521/22 เฉลี่ย 3,054.03 บาทต่อคริวเรือน สำหรับจำนวนเงินที่สหกรณ์เป็นหนี้โดยรวมของจำนวนเงินที่เกษตรกรค้างชำระต้นปีกับจำนวน เงินที่เกษตรกรกู้ยืมระหว่างปีเข้าด้วยกัน ปรากฏว่าเกษตรกรเป็นหนี้เฉลี่ย 6,456.92 บาทต่อคริวเรือน และสามารถชำระคืนเงินต้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 45.85 ของจำนวน เงินที่เป็นหนี้ทั้งหมด โดยชำระคืนในรูปของเงินสดร้อยละ 97 ชำระด้วยผลิตผลการ เกษตรกรอีกร้อยละ 3 ของจำนวนเงินต้นที่ชำระคืนทั้งหมด

ประดิษฐ์ (2516) ได้สรุปจากรายงานการสำรวจสินเชื่อการเกษตรของ ประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2505-2506 ปรากฏว่าร้อยละ 68 ของเกษตรกรที่ถูกสำรวจ เป็นผู้มีหนี้สินเฉลี่ยครอบครัวละ 3,716 บาท และต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงเฉลี่ยร้อยละ 29 ต่อปี เฉพาะในภาคกลางร้อยละ 75 มีหนี้สินเฉลี่ยคริวเรือนละ 6,956 บาท โดยเสีย ดอกเบี้ยร้อยละ 26 บาทต่อปี คำนวณแล้วทั่วประเทศ เกษตรกรมีหนี้สินในปี 2505 จำนวน 9,000 บาท และเพิ่มขึ้นเป็น 13,400 บาท ในปี 2513 ซึ่งเป็นเงินจำนวนมหาศาล คิด เป็นร้อยละ 10 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม (Gross Domestic Product) ของปี 2513 และหนี้สินนั้นวันจะพอกพูนขึ้น สำหรับความสามารถในการส่งใช้คืนเงินกู้ยืม สถาบันการเงินต่าง ๆ ได้รับชำระคืนเงินกู้ต่างกัน แต่มีแนวโน้มที่ต่ำลง

จำนวนแหล่งเงินกู้

การกู้ยืมเงินของเกษตรกรเพื่อใช้ในการผลิตนั้น มักจะกู้ยืมเงินทั้งจากแหล่งเงินกู้ที่อยู่ในระบบและนอกระบบ เพื่อให้พอเพียงกับความต้องการใช้ในงานฟาร์ม และเมื่อถึงกำหนดชำระคืนเงินกู้ สมาชิกสหกรณ์มักไม่สามารถชำระคืนได้เพราะมีหนี้สินอยู่หลายแห่งที่ต้องชำระ

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ (2535) กล่าวว่าพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่นมักเป็นนายทุนเงินกู้ของเกษตรกรนอกเหนือจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์ เนื่องจากความจำกัดของเงินกู้ที่สหกรณ์ให้แก่สมาชิก ทำให้ต้องหันไปกู้ยืมเงินทุนในท้องถิ่น ทั้งในรูปของเงินสดและวัสดุการเกษตร ซึ่งคิดอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าสหกรณ์ ทำให้เกษตรกรมีความยุ่งยากในการชำระหนี้คืนเพราะมีเจ้าหนี้หลายแห่ง

ธงชัย (2516) กล่าวว่ากาที่จัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรขึ้นมานั้นเป็นการทำลาย หรือเป็นอันตรายต่อการจัดตั้งสถาบันเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพเพราะ ธกส. จะให้ความสนใจกับลูกค้าของตนเองมากกว่าสหกรณ์ ทำให้ลูกค้าสหกรณ์หันมาใช้บริการของ ธกส. ทำให้สหกรณ์ไม่สามารถดำเนินอยู่ได้เนื่องจากได้รับสินเชื่อจาก ธกส. น้อย สมาชิกจึงหันไปกู้ยืมจากแหล่งอื่น ทั้งในระบบและนอกระบบ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2531) กล่าวว่า สมาชิกได้ก่อหนี้หลายทาง เช่น เงินกู้ทั้งจากสหกรณ์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ธนาคารพาณิชย์ และแหล่งเงินกู้เอกชน เป็นต้น สหกรณ์มีความเข้มงวดในการบังคับหนี้ น้อยกว่าแหล่งเงินกู้อื่น สมาชิกจึงไม่ส่งคืนหนี้เงินกู้แก่สหกรณ์ แต่ไปใช้คืนเงินกู้อื่น ซึ่งคิดอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าสหกรณ์

การใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์

เกษตรกรเมื่อได้กู้ยืมจากสหกรณ์ไปแล้วมักจะไม่นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์คือเพื่อการผลิตทางการเกษตรทำให้ไม่สามารถที่จะชำระคืนเงินให้กับสหกรณ์ได้

กลุ่มพัฒนาสินเชื่อเกษตรกรในประเทศไทย (2523) ชี้ว่า ในทางปฏิบัติสินเชื่อการเกษตรได้รับการพิจารณาเน้นในแง่มุมมองที่สำคัญอยู่ด้านหนึ่งคือ เป็น "สินเชื่อเพื่อการผลิต" สถาบันการเงินมักจะไม่นำมาพิจารณาให้ "สินเชื่อเพื่อการบริโภค" แก่เกษตรกร แต่ในความ

เป็นจริงนั้น เกษตรกรจะใช้สินเชื่อที่ได้รับไปพร้อม ๆ กัน ทั้ง 2 แบบ

นิชิต (2530) กล่าวว่า สถาบันสินเชื่อบางแห่งมิได้ให้เงินกู้เพื่อการผลิตเท่านั้น แต่บางทีก็ให้กู้เพื่อการบริโภคด้วย ในกรณีที่จำเป็นและคาดว่าผู้กู้จะมีรายได้เพียงพอชำระคืนหนี้เงินกู้นั้นตามกำหนดด้วย เช่น วัตถุประสงค์ของเงินกู้ระยะสั้นตามร่างข้อบังคับของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รวมทั้งข้อบังคับของสหกรณ์ได้กำหนดไว้ว่าการให้สินเชื่อการเกษตรจะรวมถึง "ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนตามความจำเป็น" ค่าใช้จ่ายถือเป็นส่วนหนึ่งของเงินกู้ระยะสั้นด้วย ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนตามที่จำเป็นได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการกินอยู่ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล เป็นต้น เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการกินอยู่นั้น ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานโดยตรง จึงถือว่าเป็นสินเชื่อการเกษตรด้วย

อรวรรณ (2523) ได้ศึกษาเรื่องวิเคราะห์ปัญหาสินเชื่อเพื่อการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า จำนวนเกษตรกรที่ต้องการสินเชื่อมีร้อยละ 72 ของเกษตรกรทั้งหมด ปริมาณสินเชื่อเฉลี่ยฟาร์มละ 12,350 บาท มีวัตถุประสงค์เพื่อการผลิตร้อยละ 84 เพื่อการบริโภคร้อยละ 16 ของปริมาณสินเชื่อทั้งหมด

นิตยา (2526) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์การให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรของเกษตรกรในบางจังหวัดของประเทศ พบว่า แรงงานในฟาร์ม ค่าใช้จ่ายสำหรับปุ๋ย ยาฆ่าแมลง มูลค่าเครื่องมือที่ใช้ในการเกษตร ซึ่งเป็นเงินกู้เพื่อการเกษตรมีความสัมพันธ์กับรายได้ทางการเกษตรในทิศทางเดียวกัน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2521) กล่าวว่า การมิได้ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์ที่แจ้งไว้ในรายงานของกู้จากสหกรณ์ ตามระเบียบว่าด้วยการใช้เงินกู้ระยะสั้นและระยะปานกลางแก่สมาชิกสหกรณ์การเกษตร ทำให้เงินที่สมาชิกกู้ไปไม่ก่อให้เกิดรายได้แก่ครอบครัว และบางครั้งอาจจำไปในทางที่ก่อให้เกิดผลเสียด้วย เช่น ใช้ในการพนันหรือเสพสุรายาเมา เป็นต้น

การทวงถามหนี้ของสหกรณ์

เจ้าหน้าที่สหกรณ์จะเป็นผู้ทวงถามหนี้กับเกษตรกรผู้กู้ ทั้งในรูปของจดหมายติดตามด้วยตัวเอง เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้สึกตระหนักรับผิดชอบในภาระหนี้ที่มีอยู่กับสหกรณ์และสามารถที่จะนำเงินมาชำระคืนสหกรณ์ได้

การดำเนินงานธุรกิจของสหกรณ์ เมื่อสหกรณ์ได้จ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิกแล้ว สหกรณ์ไม่สามารถติดตามทวงถามหนี้สินที่ครบกำหนดชำระกลับคืนมาจากสมาชิก และแม้จะมีการติดตามทวงถามหนี้เงินกู้จากสมาชิก สหกรณ์ส่วนใหญ่ก็มักจะใช้วิธีส่งหนังสือเตือนหนี้ไปยังสมาชิกแต่ละราย โดยผ่านประธานกลุ่มหรือกรรมการดำเนินการ ซึ่งไม่ทราบว่าหนังสือเตือนเหล่านั้นจะตกถึงมือสมาชิกทุกคนหรือไม่ หรือแม้บางสหกรณ์จะมีการติดตามทวงถามในที่ประชุมกลุ่ม แต่ก็มิได้มีการติดตามผลอย่างจริงจังเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการทำธุรกิจเครดิตนี้ สหกรณ์ควรมีมาตรการติดตามเร่งรัดหนี้ที่ถึงกำหนดชำระหรือได้ติดค้างมานานหลายปีแล้ว สมาชิกรายใดที่มีได้ส่งใช้หนี้ตามกำหนด แต่มีเหตุผลสมควรที่ควรได้รับการผ่อนผัน โดยมีการจัดทำหนังสือผ่อนเวลาขอชำระหนี้ และกำหนดให้แน่ชัดว่าจะสามารถชำระคืนหนี้ดังกล่าวได้ด้วยวิธีใด และเมื่อใด เมื่อถึงกำหนดชำระคืนหนี้ดังกล่าว แต่สำหรับสมาชิกที่มีการทำกิน ได้ผลเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้ที่กู้ไปจากสหกรณ์แล้วจะ ไม่ได้กู้ยืมอีก จึงไม่ยอมส่งคืนสหกรณ์ควรจะทำตามคำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511

จันทร์เพ็ญ (2525) ได้ศึกษาเรื่องสินเชื่อและการเก็บ พบว่า การเรียกเก็บหนี้อย่างทันท่วงที่เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อธุรกิจที่มีการขายเชื่อ ไม่ว่าจะมิชขนาดใหญหรือขนาดเล็ก เพราะกำไรของกิจการส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับกำไรจากการหมุนเวียนของเงินลงทุน ซึ่งจะกลับมาในรูปของเงินเพื่อที่จะสามารถนำไปลงทุนใหม่ให้ได้ผลตอบแทนมากที่สุด ถ้ากิจการเก็บหนี้ได้เร็วก็ยังมีโอกาสใช้เงินทุนได้เร็วยิ่งขึ้น และความสม่ำเสมอในการเรียกเก็บโดยมีการจัดการปรับปรุงระบบการเก็บเงินเป็นวิธีการ มีโปรแกรมวางแผนไว้ก่อนที่จะทำให้ได้รับเงินชำระที่เร็วยิ่งขึ้น ส่งผลให้ลูกค้ามีฐานะทางการเงินดีขึ้นไปด้วย

มูลค่าของหลักประกันสินเชื่อ

เกษตรกรที่กู้ยืมเงินจากสหกรณ์ไปนั้นต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันหรือบุคคลอื่นที่มีหลักทรัพย์มาค้ำประกันให้ เพื่อให้ทางสหกรณ์เกิดความมั่นใจในการที่จะได้รับคืนเงินกู้ที่กู้จากสหกรณ์ไป

วัชรชัย (2530:46) ได้ศึกษาพฤติกรรมในการลงทุนของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรหนองไผ่ จำกัด พบว่า ในเรื่องของ การให้สินเชื่อแก่สมาชิก สหกรณ์จะให้เงินกู้โดยที่สมาชิกจะต้องมีที่ดินมาค้ำประกันด้วยวิธีทำสัญญาจำนอง หรือโดยวิธีให้สมาชิกภายในกลุ่ม 2-3 คน ค้ำประกันซึ่งกันและกัน ซึ่งวิธีหลังนี้สหกรณ์การเกษตรในปัจจุบันไม่นิยมใช้

เพราะเกิดปัญหาทางด้านปฏิบัติในการติดตามเงินกู้จึงนิยมใช้วิธีแรก อัมมาร์ (2533: 21) ได้กล่าวว่า หลักทรัพย์ที่ผู้กู้ให้กู้ยืมจะมีมูลค่าสูงกว่าวงเงินกู้ที่ผู้กู้ต้องการมาก

ริงส์วอร์ค (2532) ศึกษาการวิเคราะห์การจำแนกผู้กู้สินเชื่อการเกษตร พบว่า เกษตรกรที่ประสบความล้มเหลวในการผลิตไม่มีรายได้ที่จะนำมาชำระคืน ในที่สุดธนาคารก็ใช้มาตรการการกฎหมาย โดยฟ้องร้องดำเนินคดีกับเกษตรกร เกษตรกรมักจะมีหนี้ติดถูกให้ยึดทรัพย์ ทรัพย์สินนั้นก็ถูกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ หากรายได้จากการขายหลักประกันและทรัพย์สินอื่นของเกษตรกรไม่พอเพียงที่จะชำระหนี้ ธนาคารก็จำเป็นต้องตัดหนี้ที่เหลือเป็นหนี้สูญ

ปัญหาการขาดทุน ในกิจการฟาร์ม

การดำเนินการของเกษตรกรมีทั้งที่ประสบความสำเร็จ และล้มเหลวอันเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น ราคาผลผลิตต่ำ ภัยธรรมชาติ โรคแมลง เป็นต้น ทำให้เกษตรกรที่ประสบความล้มเหลวในการดำเนินการขาดทุน ไม่มีความสามารถชำระหนี้คืนให้กับสหกรณ์ได้

เทียนชัย (2533) ได้ศึกษาปัญหาการชำระคืนสินเชื่อเพื่อการเกษตร พบว่าร้อยละ 87.5 ของเกษตรกรที่มีปัญหาในการขาดทุน ซึ่งแบ่งออกตามภาวะการณ์ที่แตกต่างกันออกไปคือ ร้อยละ 45.13 มีปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ร้อยละ 50.44 พบกับความเสียหายจากความแห้งแล้ง ร้อยละ 4.43 พบปัญหาโรคแมลงศัตรูพืชระบาด ซึ่งอัตราที่เกษตรกรพบกับปัญหาต่าง ๆ กันนั้น เกษตรกรบางรายอาจจะประสบกับปัญหาต่าง ๆ หลายประการพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกันก็ได้ ปัญหาการขาดทุนของเกษตรกรไม่ว่าจะเกิดจากสถานการณ์ใดก็ตามก็ย่อมกระทบต่อการชำระหนี้โดยตรง

พิชิต (2530) เกษตรกรประสบความล้มเหลวในการผลิตทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอที่จะเลี้ยงดูครอบครัวส่งผลให้เกษตรกรขาดแคลนเงินทุนที่จะนำมาลงทุนเพื่อการผลิต

รายได้ที่เบี่ยงเบนจากรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

จากภาวะการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าเกษตรและการผันแปรของธรรมชาติ ทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่ไม่แน่นอนกับกิจการที่ได้ลงทุนไป ส่งผลให้ไม่สามารถชำระคืนเงินกู้ได้ตามกำหนด

อัมมาร (2534) ศึกษาสืบเชื้อในชนบทไทย พบว่าการลงทุนในภาคชนบทโดยเฉพาะในภาคเกษตรนั้นมีความเสี่ยงสูง เพราะความเสี่ยงจากการลงทุนของผู้คน ผู้ที่จะเป็นผู้รับภาระความเสี่ยงในการลงทุนแต่เพียงผู้เดียวอันเนื่องมาจากปัจจัยทางการตลาดหรือตลาดผลผลิต ความเสี่ยงอันเกิดจากสภาพดินฟ้าอากาศ และความแปรปรวนของราคาผลผลิตการเกษตร

คณะกรรมการการการเกษตรและสหกรณ์ (2533) กล่าวว่า โดยปกติแล้วเกษตรกรไทยต้องเสี่ยงในการประกอบอาชีพตามลำพังอยู่แล้ว ไม่ว่าจะทำการเกษตรโดยเลือกตัดสินใจด้วยตนเองหรือดำเนินการตามการส่งเสริมของรัฐบาล ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกษตรกรต้องรับภาระความเสี่ยงในรายได้ฟาร์ม ได้แก่

1. ปัจจัยด้านการผลิต ได้แก่ ที่ทำกิน แหล่งน้ำ พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ ปุ๋ย ฯลฯ
2. ปัจจัยด้านการตลาด ได้แก่ พ่อค้าคนกลาง ชาวสารการตลาด กลไกของรัฐ เงินทุน ฯลฯ
3. ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ การศึกษา การสาธารณสุข
4. ปัจจัยด้านการเมือง ได้แก่ ความไม่ต่อเนื่องในด้านนโยบาย ความไม่ยืดหยุ่นของนโยบาย
5. ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ตัวของเกษตรกรเอง และปัจจัยอื่น ๆ

ความรับผิดชอบ

เกษตรกรที่กู้ยืมเงินจากสหกรณ์แล้ว ไม่สามารถที่จะนำเงินมาชำระคืนให้กับสหกรณ์ได้ตรงตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ทำให้สหกรณ์ไม่สามารถให้กู้ยืมเงินกับสมาชิกคนอื่นต่อไปได้

ทองโรจน์ (2526 : 76) กล่าวว่า สหกรณ์จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยสมาชิก สมาชิกจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสหกรณ์ของตนเอง ความรับผิดชอบนั้นคลุมถึงการให้บริการของสหกรณ์อย่างสม่ำเสมอ เช่น การขายผลผลิตให้กับสหกรณ์ การกู้ยืมเงินจากสหกรณ์ และการลงทุนเพิ่มกับสหกรณ์ (เช่น ในรูปของหุ้น และการออม)

เจลีเยว (2520) กล่าวว่า การพัฒนาการเกษตรจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ มากมาย การที่จะแสวงหาเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยเหล่านั้น สหกรณ์มีโอกาสอยู่มากมายที่จะเป็นตัวแทนที่เชื่อมโยงรวมพลังทรัพยากรและพลังความมานะบากบั่นของสมาชิกแต่ละคนเข้าด้วยกัน สหกรณ์จะบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายดังกล่าวได้ต้องอาศัยความรู้ลึกซึ้งกับรับผิดชอบ

ที่จะรับภาระทางสังคมของมวลหมู่เกษตรกรที่เป็นสมาชิก การพัฒนาจะบังเกิดผลสำเร็จไม่ได้ตราบดีที่เกษตรกรยังไม่มีความรู้สึกรับผิดชอบที่จะรับภาระ การที่มีกำหนดนโยบายในการสร้างนางในปี 2520 เป็นจำนวน 500 นาง โดยวิธีระดมกำลังแรงจากสมาชิกในท้องถิ่น เช่น การจ่ายค่าวัสดุแรงงานเฉพาะที่ต้องใช้ฝีมือเป็นพิเศษก็เท่ากับเป็นความรู้สึกรับผิดชอบของสมาชิกให้รู้จักภาระทางสังคม แทนที่จะรอรับความช่วยเหลือจากฝ่ายรัฐบาลอย่างเดียว การที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนในชนบทให้กระจายกันอย่างกว้างขวางมิได้ทำได้ง่าย หรือทั่วถึงในระยะเวลานั้น เกษตรกรจึงจำเป็นต้องหาทางช่วยเหลือตัวเองด้วยการร่วมแรงร่วมใจกันแก้ปัญหา และในฟิลิปปินส์โครงการเตรียมการสหกรณ์กำหนดเวลาไว้ในสองปีแรก เน้นหนักที่จะฝึกอบรมให้เกษตรกรได้เกิดความรู้สึกและสร้างนิสัยที่จะรับผิดชอบในภาระของสังคม ด้วยการกำหนดให้สมาชิกร่วมแรงร่วมใจกันประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในชนบทด้วยตนเอง

จากแนวคิด และทฤษฎี ตลอดจนผลงานวิจัยที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เรื่องของสินเชื่อนั้น ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจากทุก ๆ ฝ่าย สหกรณ์เป็นสถาบันหนึ่งที่ทำให้ความช่วยเหลือเกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรที่ยากจน หนี้สินเพิ่มมากขึ้น ลดปัญหาการขาดแคลนแหล่งเงินทุนของเกษตรกร โดยสนับสนุนให้เกษตรกรรวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รับผิดชอบร่วมกันและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ นอกจากนี้ยังทำให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีภาระหนี้สินน้อยลง ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางหรือผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น แต่ภาระหนี้สินของเกษตรกรที่มีอยู่นั้น ก็ยังเป็นปัญหาอยู่ถึงแม้จะมีสหกรณ์การเกษตรขึ้นมาช่วยเหลือแล้วก็ตาม นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยอีกหลายประการที่มีผลต่อการชำระคืนสินเชื่อนั้นของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร

ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงได้เลือกปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการชำระหนี้ของเกษตรกร เช่น วงเงินกู้ ขนาดของฟาร์ม ปริมาณหนี้สินในระบบสหกรณ์ ปริมาณหนี้สินนอกระบบสหกรณ์ แหล่งเงินทุน การใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ การทวงถามหนี้ของสหกรณ์ มูลค่าหลักประกันสินเชื่อ ปัญหาการขาดทุนในกิจการฟาร์ม รายได้ที่เบี่ยงเบนจากรายได้เฉลี่ยของเกษตรกรและความรับผิดชอบของสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งผลของการวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อสหกรณ์การเกษตรสันป่าตองและสหกรณ์การเกษตรอื่น ๆ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายวางแผนและวิธีการในการให้สินเชื่อการเกษตรของสหกรณ์ต่อไป